

Samenlevingsdienst

Jeroen Weckhuysen & Serafine Vanschoenwinkel
Platform voor de Samenlevingsdienst
19 september 2023

Opgroeien

Inhoudstafel

Inhoud

Inhoudstafel	2
1. Inleiding: maak kennis met de praktijk	3
2. Praktijkbeschrijving	5
2.1 De aanleiding: probleem- en vraagstelling	5
2.2 Voor wie: doelgroep	7
2.3 Wat wil je bereiken: doelen	8
2.4 Uitgangspunten van je praktijk	9
2.5 Opbouw van je praktijk	10
Flankerend aan de uitvoering van de samenlevingsdienst met de jongeren	10
Voorafgaand en gedurende het traject van 6 maanden met de jongere	10
Informatie, intake en matching met de gastorganisatie	10
Gedurende het vrijwilligerswerk	12
De vormingen	12
Na 6 maanden	13
2.6 Inhoud van het aanbod: concrete werkwijze, materialen en links	14
Tools ter beschikking van het pedagogische team	14
Tools ter beschikking van de mentoren en de gastorganisatie	14
Tools ter beschikking van de educatieve partners	14
2.7 Verwante praktijken	14
3. Onderbouwing	16
3.1 Theoretisch kader	16
3.2 Argumenten op basis van onderzoek	16
4. Voorwaarden voor uitvoering	17
4.1 Competente medewerkers	17
4.2 Kwaliteitsbewaking	17
4.3 Ruimte en infrastructuur	18
4.4 Kostprijs	18
4.5 Overdracht en implementatie	19
5. Bronnen	20
6. Contactgegevens	21

1. Inleiding: maak kennis met de praktijk

De internationale definitie van de samenlevingsdienst (door International Association of National Youth Service Organization) tekent de hoofdlijnen uit: in een samenlevingsdienst engageren jongeren – het Platform richt zich in hoofdzaak tot jongeren van 18 tot 25 jaar – zich in projecten van collectief nut. Het programma zet enerzijds in op de persoonlijke ontwikkeling van de jongeren, zo leren ze nieuwe vaardigheden aan (soft skills), krikken ze hun zelfvertrouwen op... Anderzijds wil het programma hen deel doen voelen van de samenleving. In de meeste landen is de samenlevingsdienst vrijwillig, sommige programma's kiezen voor een verplichte burgerdienst. Het Platform voor de Samenlevingsdienst ijvert voor een vrijwillige samenlevingsdienst. Een samenlevingsdienst is een engagement op lange termijn en voltijds, en geeft jongeren de middelen om aan hun eigen behoeften te voldoen tijdens het engagement. Een samenlevingsdienst vergt institutionele steun en betrokkenheid van alle maatschappelijke actoren.

In België helpt het Platform voor de Samenlevingsdienst jongeren tussen de 18 en 25 jaar om de kloof tussen hun eigen specifieke (leef)situatie, het onderwijsveld, de arbeidsmarkt en de bredere samenleving te dichten. Gedurende een periode van 6 maanden nemen de jongeren een intensief vrijwilligersengagement op (gemiddeld 4 dagen per week) in een gastorganisatie naar keuze.

Dat engagement bouwen we op als een ontwikkelingstraject naar meer autonomie, een betere kennis van het werkveld, verbeterde arbeidscompetenties en soft skills. Een jongerenbegeleider van de Samenlevingsdienst en een mentor vanuit de gastorganisatie helpen de jongere om het traject voor zichzelf uit te zetten. Zij geven ook de nodige feedback over hoe de jongere functioneert en geven advies ter verbetering.

Daarnaast kunnen de jongeren een beroep doen op de diensten van een individuele begeleider van het Platform die helpt bij psychosociale moeilijkheden en die oplossingen zoekt voor problemen bij de randvoorwaarden (een moeilijke financiële situatie, problemen om gepaste huisvesting te vinden, een beperkt netwerk...) die het vrijwilligerswerk overstijgen.

(Twee)wekelijks ontmoeten jongeren die ongeveer gelijktijdig gestart zijn elkaar op een centrale plek om via *peer-to-peer learning* en onder begeleiding van experts hun engagement verder uit te diepen, hun traject binnen hun gastorganisatie doelgerichter in te richten en inspiratie op te doen.

De Samenlevingsdienst doet de nodige inspanningen om toegankelijk te zijn voor alle jongeren, ongeacht hun socio-economische en culturele achtergrond. De motivatie en wil om een intensief engagement aan te gaan en op te bouwen is daarbij belangrijker dan de voorkennis of ervaring. De sociale mix is een meerwaarde die actief wordt ingezet tijdens de groepsmomenten.

Omdat de Samenlevingsdienst zich richt tot een heel diverse groep van jongeren met heel verschillende leervragen en trajecten, zijn de resultaten verschillend van jongere tot jongere. De volgende quotes uit eindexamen geven een idee van wat jongeren eruit halen.

“De Samenlevingsdienst heeft me helpen achterhalen wat mij interesseert en wat ik wil. Het heeft mij doen inzien dat de studie waar ik mee bezig was, niet helemaal bij mij paste, en het advies van mijn mentor en jongerenbegeleider heeft me op het spoor gezet van een opleiding die mij op het lijf geschreven is.”

“Dankzij de Samenlevingsdienst heb ik eindelijk de werkervaring die ik miste bij het solliciteren. Ik kon meteen iets concreet toevoegen aan mijn cv en via mijn gastorganisatie heb ik een sollicitatiegesprek kunnen fixen binnen de sector.”

“De Samenlevingsdienst heeft me meer zelfvertrouwen gegeven. [...] Ik heb nieuwe mensen leren kennen, heb nieuwe vrienden gemaakt. 6 maanden geleden voelde ik me helemaal alleen en voelde me helemaal niet goed. Ik weet nu dat ik dingen kan, heb weer structuur in mijn leven en mensen op wie ik kan terugvallen.”

“Ik heb via de Samenlevingsdienst mijn Nederlands kunnen inoefenen. Nu kan ik genoeg Nederlands om mij te kunnen inschrijven voor een opleiding bij de VDAB die ik al lang wilde doen.”

“Ik heb totaal nieuwe mensen ontmoet, zowel mensen uit het werkveld als andere jongeren die een leven leiden dat compleet verschilt van het mijne. Dat is een ervaring die ik op geen enkele andere plek zou kunnen opdoen.”

De Samenlevingsdienst komt zowel de jongeren als de maatschappij ten goede. De overgangperiode van ontwikkeling en socialisatie stelt de jongeren in staat om vaardigheden te verwerven die essentieel zijn voor hun ontwikkeling op zowel persoonlijk als professioneel vlak, en als burger.

2. Praktijkbeschrijving

2.1 De aanleiding: probleem- en vraagstelling

De Samenlevingsdienst werkt met een heel diverse doelgroep van jongeren. Een traject op maat helpt hen een antwoord te formuleren op de (levens)vragen waar zij gedurende het traject mee kampen. Die vragen zijn heel divers en evolueren vaak gedurende de 6 maanden. Ook de onderlinge problematieken zijn heel divers, maar er zijn wel enkele terugkerende patronen te herkennen. Een mogelijke typologie is de volgende:

De trajecten met jongeren die bij de intake aangeven dat ze niet meer weten wat ze willen en kunnen

Jongeren die bij de intake aangeven dat ze met zulke vragen worstelen vallen vaak uiteen in jongeren die:

- na het al dan niet succesvol beëindigen van hun secundaire studies niet precies weten welke studie en/of job zij moeten kiezen. Dat is vaak het geval bij:
  - jongeren die aangeven dat zij in het secundair een verkeerde studiekeuze hebben gemaakt en zich nu niet goed kunnen voorstellen wat ze dan wel precies willen of kunnen
  - jongeren die aangeven dat ze in hun opleiding te weinig praktijkervaring hebben opgedaan en zich op de drempel van een hogere studie of de arbeidsmarkt afvragen of ze wel willen werken in de sector waar hun secundaire studie hen heeft op willen voorbereiden
  - jongeren die al een of meerdere keren faalden en daardoor kampen met een laag zelfbeeld.
- binnen het hoger onderwijs gefaald hebben en daardoor twijfelen welke andere (vervolg)studie ze willen doen of naar welke jobs ze willen uitkijken
- na een eerste of een aantal jobervaring(en) twijfelen of ze niet beter zouden kiezen voor een andere sector.

De jongeren in deze groep geven ook aan dat ze zich sociaal geïsoleerd voelen, omdat ze het gevoel hebben de enige te zijn in hun sociale kring die geen opleiding volgt of een carrière aan het uitbouwen is.

Specifiek bij de interventies met deze jongeren is dat:

- er som wat meer tijd genomen wordt om de matching met de gastorganisatie te maken omdat:
  - er extra gesprekken nodig zijn met de jongerenbegeleider of de individuele begeleider om uit te zoeken wat de sterktes en interesses van de jongeren zijn
  - de jongerenbegeleider en de individuele begeleider enkele groepsmomenten nodig hebben waarin ze de jongeren kunnen observeren binnen een groep en bij het uitvoeren van enkele taken of projecten, om ze daarna te helpen hun sterktes te identificeren.
- de jongeren vaak zeer veel belang hechten aan de ervaringsuitwisseling met hun leeftijdsgenoten tijdens de groepsmomenten omdat:
  - zij dan merken dat zij niet de enige zijn die worstelt met fundamentele (levens)vragen
  - zij veel geloof en belang hechten aan de (positieve) feedback van hun leeftijdsgenoten
  - zij daardoor tijdens de tussentijdse evaluatie vaak aangeven dat ze zich voor de eerste keer geaccepteerd voelen als persoon en als deel van een groep.

Tijdens de individuele begeleiding en tijdens de groepsmomenten die gewijd zijn aan de arbeidsoriëntatie na het traject wordt bij deze jongeren extra gezorgd dat zij:

- zo concreet mogelijk kunnen benoemen welke opleiding of welke jobs zij na hun traject willen doen
- ze weten bij welke partners ze terechtkunnen om een eventueel vervolgtraject naar de juiste opleiding of job aan te gaan.

De trajecten met jongeren die een sociaal en (semi)professioneel netwerk willen ontwikkelen om hun Nederlands en hun integratie bij te spijkeren

Hier gaat het meestal om jongeren die op een latere leeftijd naar België kwamen. Meestal combineren zij het traject bij de Samenlevingsdienst met een ander opleidings- of begeleidingstraject, meestal een opleiding Nederlands. Ondanks die opleiding geven zij aan dat:

- zij de nodige oefenkansen missen om hun praktische taalkennis uit te bouwen
- hun sociaal netwerk heel sterk beperkt is (vaak tot hun familie of eventueel een studiegenoot uit de Nederlandse les).

Deze jongeren hebben zeer veel baat bij:

- de oefenkansen op de werkvloer binnen hun gastorganisatie. De jongeren hechten veel belang aan het (semi)professionele karakter van deze contacten omdat ze naast hun kennis van het Nederlands ook hun werkervaring en professionele netwerk willen vergroten om zo snel mogelijk naar een arbeidsopleiding of naar de arbeidsmarkt te kunnen doorstromen.
- de contacten met leeftijdsgenoten tijdens de groepsmomenten. De jongeren geven aan dat zij buiten die momenten amper de kans krijgen om leeftijdsgenoten te ontmoeten.

De Samenlevingsdienst biedt deze jongeren indien nodig ook de mogelijkheid in een buddytraject te stappen met een jongere in de samenlevingsdienst die geboren is in België.

Binnen de individuele begeleiding van deze jongeren wordt ook gekeken:

- hoe zij een sociaal netwerk kunnen opbouwen waar ze ook na het traject van 6 maanden kunnen op terugvallen
- welke andere randvoorwaarden aangepakt moeten worden (huisvesting...)
- bij welke organisaties zij terecht kunnen om hen daarbij te begeleiden als ze daar nood aan hebben.

De trajecten met jongeren die de nodige werkervaring missen

Hier gaat het om jongeren die wel een specifieke opleiding hebben gevolgd, maar bij sollicitaties te horen krijgen dat ze de nodige werkervaring missen.

Bij deze jongeren focust de interventie op een tewerkstelling als vrijwilliger in de sector van hun keuze zodat de jongeren:

- de kans krijgen om een tewerkstelling en vaak een eigen projectervaring op te nemen in hun cv
- hun mentor of een collega als referentie kunnen opnemen
- advies kunnen inwinnen bij mensen uit de sector en kunnen uitzoeken welke stappen ze nog moeten zetten om succesvol te solliciteren.

De trajecten met een onderliggende psychologische of sociale kwetsbaarheid

Hier gaat het om een diverse groep met onder meer:

- jongeren die met een burn-out kampten tijdens hun opleiding of (eerste) tewerkstelling. Die jongeren hebben soms al enige begeleiding gekregen binnen de hulpverlening, maar geven aan dat ze via de Samenlevingsdienst opnieuw de nodige veerkracht willen ontwikkelen en de nodige succeservaringen willen opdoen om de terugkeer naar een studie of een job aan te durven.
- jongeren met een ervaring in de (psychische) hulpverlening (door een depressiestoornis, een eetstoornis, middelengebruik...) en die het traject met de Samenlevingsdienst willen gebruiken om weer aansluiting te zoeken met het werkleven of de bredere maatschappij
- jongeren die nog geen specifieke diagnose hebben gekregen, maar wel moeilijkheden ondervinden om een opleiding of job te vinden of houden en/of aansluiting te vinden met anderen en de bredere samenleving. Die jongeren hechten veel belang aan de psychologische begeleiding door de individuele begeleider en het sterk georganiseerde vrijwilligerswerk.

Bij de interventies bij deze jongeren zien we erop toe dat:

- de werkervaring in de gastorganisatie indien nodig gradueel wordt opgebouwd. De mentor binnen de

gastorganisatie, de jongerenbegeleider en de individuele begeleider van de Samenlevingsdienst volgen van nabij op. Ze proberen de jongeren zo snel mogelijk een aantal succeservaringen te bezorgen.

- de individuele begeleider de nodige psychologische bijstand biedt en indien nodig aansluiting zoekt of onderhoudt met een hulpverleningsnetwerk rond de jongere
- tijdens de groepsmomenten de onderlinge uitwisseling met de deelnemers die niet kampen met deze problematieken wordt bevorderd. Want deze jongeren geven aan dat ze veel hebben aan de contacten met leeftijdsgenoten, los van hun onderliggende problematiek.

Belangrijk ten slotte is dat de Samenlevingsdienst op maat werkt en de begeleiding opbouwt op basis van de doelstellingen en vraagstellingen die de jongere zelf benoemt gedurende de 6 maanden van het traject. Die kunnen in de loop van het traject veranderen en de focus van het begeleidingstraject verleggen. De bovengenoemde problematieken en de bijbehorende interventies zijn dus eerder aandachtspunten die de jongerenbegeleider, individuele begeleider en mentoren in het achterhoofd houden bij de samenwerking met de jongere. Bovendien zien we ook dat jongeren vaak kenmerken uit de verschillende typologieën combineren. Zo zien we dat bij heel wat jongeren die een samenlevingsdienst aanvatten om werkervaring op te doen of die twijfelen aan hun toekomstperspectieven, dat er tijdens de begeleiding een onderliggende, vaak niet gediagnosticeerde kwetsbaarheid naar de oppervlakte komt. Indien nodig wordt de klemtoon van het traject dan wat verlegd om daaraan te werken.

2.2 Voor wie: doelgroep

Het Platform voor de Samenlevingsdienst richt zich tot alle jongeren tussen 18 en 25 jaar die voldoende veerkracht en motivatie kunnen opbrengen en ontwikkelen om zich voor een periode van 6 maanden intensief te engageren. Met alle jongeren bedoelen wij:

- ongeacht waar zij in België verblijven. Een jongere uit Vlaanderen kan kiezen of die het traject in Vlaanderen, Brussel of Wallonië wil afleggen. Omgekeerd kunnen jongeren uit Brussel of Wallonië een traject in Vlaanderen doen.
- ongeacht hun behaalde diploma
- ongeacht hun socio-economische situatie
- ongeacht hun etnische, culturele en religieuze achtergrond
- ongeacht hun gender
- ongeacht hun eventuele beperkingen
- ongeacht hun statuut. Ook mensen die een procedure volgen om een verblijfsvergunning te krijgen zijn welkom. Het statuut van vrijwilligerswerk is te combineren met andere statuten of rechten zoals het studentenstatuut, statuut als uitkeringsgerechtigd werkzoekende... met een werkloosheids-uitkering, ziekte-uitkering of leefloon (op voorwaarde dat de uitbetalingsinstelling het goedkeurt).

De Samenlevingsdienst wil zo laagdrempelig en toegankelijk mogelijk zijn voor elk van deze jongeren, maar wil tegelijkertijd voor en tijdens het traject de kans op slagen van het traject optimaliseren door de nodige inspanningen te doen, zoals beschreven in de vorige sectie. Jongeren behouden zelf het eigenaarschap van het individuele traject: het zijn de jongeren die op basis van hun engagement in het traject stappen en aangeven wat ze eruit willen halen en hoe de begeleiding hen daarbij kan helpen.

Op het niveau van het programma zijn het de algemene vergadering en de raad van bestuur die het ontwerp van het model bepalen. Beide organen zijn samengesteld uit vertegenwoordigers van de gastorganisaties, die in die hoedanigheid nauw betrokken zijn bij de uitvoering van het project. Bovendien nemen zij bij hun besluitvorming de feedback die de jongeren meegeven (bijvoorbeeld via de eindevaluatie aan het einde van hun individuele traject) in overweging.

2.3 Wat wil je bereiken: doelen

Het hoofddoel van een samenlevingsdienst is om de persoonlijke ontwikkeling en de integratie van jongeren tussen 18 en 25 jaar in de maatschappij als actieve, kritische, solidaire en verantwoordelijke burgers te bevorderen. Met andere woorden, het doel van de samenlevingsdienst is ervoor te zorgen dat jongeren (beter) hun plaats kunnen innemen als actoren in de samenleving.

Dit hoofddoel van de samenlevingsdienst kunnen we opsplitsen in verschillende subdoelstellingen:

Persoonlijke ontwikkeling stimuleren

In een omgeving waar veilig kan worden geëxperimenteerd, en waar ze erkenning krijgen, leren de jongeren dankzij een samenlevingsdienst zichzelf beter kennen en beter met anderen omgaan. Ze kunnen er hun dromen en ambities in kaart brengen (emancipatie, empowerment). Door de afwisseling van werk- en vormingsmomenten – alleen, in groep of in werkteam – kunnen ze hun ervaringen in perspectief plaatsen en ook basisvaardigheden en kennis verwerven (op sociaal vlak, beroepsmatig en qua burgerzin).

Sociale cohesie versterken

Een samenlevingsdienst uitvoeren maakt ontmoetingen en uitwisseling mogelijk, scheidt banden tussen sociaal-cultureel verschillende individuen, versterkt hun integratie binnen een groep en hun inclusie in de samenleving. De samenlevingsdienst werkt de maatschappelijke kruisbestuiving in de hand: jongeren van diverse sociale, culturele en geografische afkomst vermengen zich en wisselen hun ervaringen en gezichtspunten uit met de groep en met de doelgroepen waarvoor ze zich inzetten.

Geëngageerd burgerschap ontwikkelen

De samenlevingsdienst helpt jongeren een beter inzicht te krijgen in hun burgerlijke en politieke (nationale en Europese) rechten en plichten. Zij leren actief deel te nemen aan de uitbouw van een betere samenleving en een kritische geest te ontwikkelen, vanuit een beter begrip van de maatschappelijke uitdagingen. De jongeren experimenteren er met participatie en engagement, de samenlevingsdienst is een echt laboratorium voor het samenleven.

Solidariteit bevorderen

De Samenlevingsdienst zoekt naar een evenwicht tussen individuele (ik) en collectieve behoeften (wij) om tot een minder ongelijke samenleving te komen. De jongeren leren er het algemeen belang en de maatschappelijke noden beter kennen, en ook welke vormen van solidariteit er bestaan, zodat ze zelf kunnen bepalen op welke manier zij zich solidair kunnen inzetten.

De volgende 6 effecten helpen om die doelstellingen te behalen:

- 1) Positionering in de samenleving: de jongeren zijn zich bewust van de verschillende vormen van engagement en van de uitdagingen waar de samenleving voorstaat.
- 2) Werkervaring: de jongeren hebben ervaring opgedaan met het werkritme en de context binnen een professionele organisatie van maatschappelijk nut.
- 3) Netwerkopbouw: de jongeren hebben een netwerk opgebouwd met andere jongeren, collega's en partners in een professionele context, vormingswerkers en organisaties, doelgroepen waarmee ze wilden samenwerken.
- 4) Soft skills: de jongeren zijn beter in staat om zich veerkrachtig op te stellen en om zich uit te drukken.
- 5) Zeggenschap: de jongeren zijn beter in staat zichzelf te positioneren in relatie tot een groep, tot ideeën, tot een discours.
- 6) Engagement: de jongeren zijn in staat zich te engageren in relatie tot zichzelf, de groep, de gastorganisatie, het Platform.

2.4 Uitgangspunten van je praktijk

De Samenlevingsdienst kiest ervoor:

- om zich te richten tot alle jongeren tussen 18 en 25 die zich vrijwillig aanmelden voor een intensief engagement van 6 maanden. Die vrijwillige aanmelding is belangrijk omdat de intrinsieke motivatie een doorslaggevende factor is in de keuze van het project dat de jongere wil realiseren. Omdat een gastorganisatie kan terugvallen op de vrijwillige deelname en motivatie kan zij ook minder veeleisend zijn op het vlak van voorkennis.
- om vooral in te zetten op werkervaring op de werkvloer: 80% van de tijd spenderen de jongeren met de ontwikkeling en uitvoering van een (uitdagend) project in de gastorganisatie van hun keuze. Op die manier kunnen ze voldoende tijd spenderen op de werkvloer om zich een volledig beeld te vormen van wat werken in een bepaalde sector inhoudt. Het intensieve regime en de periode van 6 maanden maken het voor de gastorganisatie de moeite waard om bij de aanvang van het traject (meer) tijd te stoppen in de begeleiding van de jongeren zodat die naar het einde van het traject autonoom kunnen werken en uitgenodigd zijn om een eigen project en inbreng binnen te brengen.
- om tegelijkertijd op regelmatige basis bijeenkomsten te organiseren met leeftijdsgenoten: de deelnemers geven aan dat zij naast het werk binnen hun gastorganisatie, het belangrijk vinden andere geëngageerde leeftijdsgenoten en inhoudelijke experts te ontmoeten. Dat helpt hen om hun netwerk verder uit te bouwen, maar geeft hen ook de nodige inspiratie en motivatie om hun engagement binnen en buiten hun gastorganisatie te verdiepen of te verbreden.

De diversiteit van de jongeren bewijst ook tijdens die groepsmomenten haar grote meerwaarde: tijdens de groepsuitwisselingen of tijdens het werk in duo's en met buddy's bieden de jongeren elkaar nieuwe inzichten en perspectieven. Die blijken minstens even waardevol als de feedback en adviezen van mentoren en medewerkers van de Samenlevingsdienst.

De groepsmomenten staan in nauwe interactie met het vrijwilligerswerk in de gastorganisatie. De uitwisselingen rond welke projecten de jongeren doen; de vormingen rond verbindende communicatie, duurzaamheid, diversiteit, EHBO, politiek en burgerschap; de oriënterende momenten rond kernkwaliteiten, non-formele kennis, vaardigheden en attitudes, rond toekomstplannen en partners om ze te helpen verwezenlijken... staan niet op zichzelf. De jongeren raken zo hopelijk geïnspireerd door experts en door elkaar om er daarna mee aan de slag te gaan in hun gastorganisatie of daarbuiten.

Jongerenbegeleiders faciliteren daarom naast de opvolging van het vrijwilligerswerk in samenwerking met de mentor ook de groepsmomenten op zich. Zij zien toe op de continuïteit en interactie tussen de groepsmomenten en het vrijwilligerswerk.

De Samenlevingsdienst gaat intensief op zoek naar interessante gastorganisaties voor de jongeren, ontwikkelt gezamenlijk projecten op maat van de jongeren, en zorgt voor de vorming, coaching en begeleiding van de mentoren. Niet elke organisatie heeft evenveel ervaring in het werken met jongeren of met specifieke jongerenprofielen. Anderzijds is de kennis van het terrein waarover de mentor beschikt en diens feedback gebaseerd op een dagelijks contact op de werkvloer, van een onschatbare meerwaarde voor de jongere.

De Samenlevingsdienst stelt ook een individuele begeleider ter beschikking van de jongeren voor wie de begeleiding van de mentor en jongerenbegeleider niet volstaat. Op die manier kunnen we toegankelijk zijn voor een bredere doelgroep aan jongeren en verhogen wij de kansen op slagen van het traject van 6 maanden. De individuele jongerenbegeleider kan zo ook meewerken om een zorgend en begeleidend netwerk op te bouwen met en voor de jongere dat beschikbaar blijft na het traject met de Samenlevingsdienst.

Door te focussen op de intrinsieke motivatie van de jongere, en in te zetten op een breed netwerk van experts, collega's, andere geëngageerde leeftijdsgenoten, medewerkers van de Samenlevingsdienst en mentoren uit de gastorganisaties krijgen de jongeren de gelegenheid om zelf te benoemen aan welke problemen ze willen werken en op welke manier en met wie ze dat willen aanpakken.

2.5 Opbouw van je praktijk

Flankerend aan de uitvoering van de samenlevingsdienst met de jongeren

Mobilisatiemedewerkers en jongerenbegeleiders van de Samenlevingsdienst bouwen een netwerk op van toeleiders zodat die een eerste screening kunnen doen voor zij de jongere doorverwijzen naar een infosessie. Als het nodig en nuttig is om een infosessie voor jongeren ter plaatse (eventueel samen met de doorverwijzer) te organiseren, wordt dat samen bekeken. De toeleiders krijgen de nodige digitale en fysieke communicatiematerialen om de jongere goed te kunnen informeren. Ten slotte organiseert de Samenlevingsdienst (op vraag) infosessies voor toeleiders.

Partnerschapsverantwoordelijken identificeren nieuwe gastorganisaties en werken aan projectvoorstellen op maat van jongeren. Die krijgen hun weerslag in een projectfiche die de jongerenbegeleider gebruikt om de matching tussen jongere en gastorganisatie aan te vatten. De partnerschapsverantwoordelijke organiseert ook regelmatig vormings- en intervisiedagen. De partnerschapsverantwoordelijke geeft naast de projectfiche ook andere informatie die belangrijk kan zijn om mee te nemen bij de matching door aan de jongerenbegeleider. Zodra een jongere is gestart in een organisatie nemen de jongerenbegeleider en de individuele begeleider de coaching van de mentor over van de partnerschapsverantwoordelijke.

Jongeren die problemen ondervinden die het succes van het traject in het gedrang brengen, kunnen permanent een beroep doen op de **individuele begeleider**. Die medewerker van de Samenlevingsdienst:

- zoekt tijdens de individuele gesprekken samen met de jongere een oplossing voor diens psychosociale, financiële of andere moeilijkheden. Daarbij ligt de focus op duurzame oplossingen en de uitbouw van een zorgend of begeleidend netwerk waarop de jongere ook na de samenlevingsdienst kan terugvallen.
- coacht en adviseert de mentoren en de jongerenbegeleider: vanuit zijn of haar expertise als psycholoog, maar binnen de grenzen van het beroepsgeheim, helpt de medewerker ze indien nodig om de optimale begeleiding van de jongere te vinden.

Voorafgaand en gedurende het traject van 6 maanden met de jongere

Informatie, intake en matching met de gastorganisatie

- Het eerste contact tussen de jongere en de Samenlevingsdienst verloopt meestal via de wekelijkse online **infosessies** van de jongerenbegeleider (eventueel bijgestaan door jongeren die hun dienst hebben afgerond en daarover willen getuigen). Sporadisch organiseren we de infosessies ter plaatse in samenwerking met een doorverwijzende instantie. De infosessie duurt gemiddeld een uur. Binnen die tijd wordt het kader van de samenlevingsdienst duidelijk geschetst. Van de jongere vragen we voldoende veerkracht en motivatie gedurende 6 maanden en 5 dagen per week (4 dagen vrijwilligerswerk en (twee)wekelijks een dag vormingen en bijeenkomsten in groep). Daarnaast wordt duidelijk gemaakt dat er ook een aantal andere randvoorwaarden (voldoende financiële draagkracht, een stabiele familie- of woonsituatie) belangrijk zijn om de kans op slagen te verhogen.
- Het programma van de samenlevingsdienst schetsen we zo duidelijk mogelijk. De jongeren kunnen het vrijwilligerswerk uitvoeren binnen de sector en op een plaats naar keuze, maar de groepsmomenten en individuele gesprekken vinden plaats op een centrale plaats in België (voor Vlaanderen in de regio Gent/Brussel/Leuven/Mechelen/Antwerpen, telkens bereikbaar met het openbaar vervoer). We leggen uit aan de jongeren dat ze een beroep kunnen doen op ondersteuning om de bovengenoemde uitdagingen aan te gaan, zoals de coaching van een mentor, de jongerenbegeleider en de individuele begeleider van de Samenlevingsdienst, maar ook de steun van leeftijdsgenoten tijdens de groepsmomenten.
- Naast het verwachte engagement en het programma wordt er aan de jongeren uitgelegd dat ze kunnen rekenen op een onkostenvergoeding voor transport en een forfaitaire vergoeding van 10 euro per dag (voor elke gepresteerde dag vrijwilligerswerk of bijgewoond groepsmoment) en de nodige verzekeringen om de financiële draagkracht en zekerheid van de jongere niet in het gedrang te brengen.

Indien nodig kan de jongere daarna nog via mail, telefoon of tekstberichten vragen stellen aan de jongerenbegeleider. Jongeren die interesse hebben maken dan een afspraak voor een **individueel intakegesprek**. Dat is een open gesprek geleid door de jongerenbegeleider, maar gebaseerd op een checklist van vragen. Voor jongeren die het traject in Vlaanderen willen volgen vindt het gesprek plaats in het kantoor van Brussel of Leuven om af te toetsen of de jongere in staat en bereid is om zich te verplaatsen (voor de individuele begeleiding en de groepsmomenten). Daarnaast gaat de jongerenbegeleider verder in op de startsituatie en -motivatie van de jongere en worden de verwachtingen van de jongeren geëxpliciteerd en geëvalueerd.

- Bij het begin kijken we hoe het gesteld is met de veerkracht en motivatie van de jongeren en bekijken we de randvoorwaarden. Er wordt onderzocht of de jongeren voldoende tools in zichzelf of in hun netwerk hebben of kunnen ontwikkelen om de factoren op een peil te brengen dat de kans op slagen groot genoeg maakt.
- Als daar twijfel over bestaat stellen wij eventueel voor om een gesprek met de individuele begeleider van de Samenlevingsdienst te voeren of vragen wij de toestemming aan de jongeren om het advies van een expert uit hun netwerk in te winnen om in te schatten hoe hoog de kansen op slagen zijn en wat we samen kunnen doen om ze te waarborgen.
- In het tweede deel van het gesprek maken we expliciet welke verwachtingen de jongeren koesteren van hun gastorganisatie (welke sector hen interesseert, waar ze belang aan hechten (autonomie of juist veel begeleiding, structuur of juist veel variatie, contact met veel collega's en/of doelgroepen of juist de kans om individueel te werken, de kans om verantwoordelijkheid op te nemen of eerder een focus op uitvoerende taken...) en hoe dat matcht met de beschikbaarheid en inzetbaarheid van de jongeren. Wanneer daar discrepanties zijn, bekijken we die van naderbij.
- Als jongeren de samenlevingsdienst willen combineren met een ander engagement (een studie, een deeltijdse (studenten)job, een deeltijdse opleiding Nederlands...) kijken we of ze voldoende beschikbaar zijn om gemiddeld 28 uur per week en bij uitzondering (vaak voor jongeren die via een CVO in de voormiddag Nederlandse les volgen) een equivalent van 21 uur per week te presteren. Er wordt uitgelegd dat een beperkte(re) beschikbaarheid de keuze aan gastorganisaties en taken negatief beïnvloedt.
- Aan jongeren die nog Nederlands aan het leren zijn leggen we uit dat een taalbeheersing van 2.1 en hoger de deelname aan de groepsmomenten vergemakkelijkt en dat het de keuze aan gastorganisaties en taken vergroot. Jongeren die nog niet zover staan, leggen we uit dat er meer verwacht zal worden van hun autonomie en zelfredzaamheid.
- De verwachtingen die de jongeren koesteren, spiegelen we met de realiteit op het terrein: door een concreet beeld te geven van welke taken een vrijwilliger op welke momenten van de dag en binnen een bepaalde sector precies kan uitvoeren, worden de ambities en verwachtingen van de jongeren eventueel geherformuleerd.

Jongeren kiezen nu of zij zich willen inschrijven voor een samenlevingsdienst. Om te bevestigen vullen zij een **inschrijvingsformulier** in waarin de Samenlevingsdienst ook oplist wat er van de jongere wordt verwacht.

Zodra een jongere een keuze heeft gemaakt uit de lijst van projectfiches, wordt een **kennismakingsgesprek met de gastorganisatie** georganiseerd. Dat gesprek neemt gemiddeld een uur in beslag, wordt ter plaatse bij de gastorganisatie georganiseerd en bijgewoond door de mentor, de jongere en de jongerenbegeleider. Tijdens het gesprek maken de verschillende partijen duidelijk wat zij verwachten of kunnen bieden. Soms worden de taken van het project dat de specifieke jongere wil realiseren al concreter gemaakt.

Na dit gesprek checkt de jongerenbegeleider bij de jongere en de mentor of zij bereid zijn samen een traject aan te gaan. Dat traject wordt verder geconcretiseerd in een vrijwilligersovereenkomst dat de jongere, de gastorganisatie en de Samenlevingsdienst ondertekenen.

De meerderheid van de jongeren heeft deze stappen doorlopen op het moment dat zij deelnemen aan het startmoment in groep (zie hieronder). Voor sommigen is een tussentijds gesprek met de individuele begeleider nodig of stellen we de matching met de gastorganisatie uit tot na het startmoment. Op die manier kunnen de jongerenbegeleider en de individuele begeleider nog extra informatie inzamelen om een succesvolle matching te kunnen organiseren.

Gedurende het vrijwilligerswerk

Zodra de jongere is gestart in de gastorganisatie organiseert de mentor wekelijks een contactmoment om de werkplanning op te stellen, de nodige uitleg te geven of vragen te beantwoorden, tussentijdse feedback en advies te geven over en voor het functioneren van de jongere.

De jongerenbegeleider onderhoudt ook een nauw contact met de jongere. In de eerste week gebeurt dat telefonisch, via mails en tekstberichten. Aangezien de jongerenbegeleider de jongeren ook ziet tijdens de (twee)wekelijkse groepsvormingen, bieden er zich ook dan (informele) momenten aan om te horen hoe alles loopt. In de derde week neemt de jongerenbegeleider contact op met de mentor om diens ervaringen te horen.

Of er verdere contactmomenten of overlegmomenten plaatsvinden hangt af van de noden van de mentor en de jongere. De afspraken en de samenwerking tussen de jongere en de mentor krijgen prioriteit, maar de jongerenbegeleider (of eventueel de individuele begeleider) staan ter beschikking van beiden om te helpen bemiddelen of coaching te bieden. Indien nodig wordt er contact opgenomen met externe experts (bijvoorbeeld een ondersteuning bij interculturele communicatie door een expert van Foyer).

Sowieso leggen de jongere, de mentor en de jongerenbegeleider bij de aanvang van het vrijwilligerswerk een formeel tussentijds evaluatiegesprek vast na 3 maanden. De mentor en de jongeren bereiden dat gesprek voor op basis van een format dat de Samenlevingsdienst hen bezorgt. Het gesprek duurt een uur, ter plaatse of online. De jongerenbegeleider faciliteert het gesprek en maakt een verslag op. De mentor, jongere en jongerenbegeleider volgen daarna samen op. De mentor voert op het einde van de 6 maanden ook een slotgesprek met de jongere.

De vormingen

Parallel aan dit vrijwilligerswerk organiseert de Samenlevingsdienst voor de jongeren die ongeveer gelijktijdig starten (twee)wekelijkse bijeenkomsten. In totaal gaat het om 20 volledige dagen gespreid over 6 maanden en opgesplitst in de volgende onderdelen:

- ontmoetings-, uitwisselings- en evaluatiemomenten tussen leeftijdsgenoten:

Gedurende hun hele samenlevingsdienst krijgen de jongeren tijd voor uitwisselings- en evaluatiemomenten. Die momenten bieden hen de gelegenheid om hun individuele doelstellingen in kaart te brengen, om de groepsdynamiek te versterken en om het te hebben over hun verwachtingen. Ook de moeilijkheden waarop ze stuiten in hun project of in hun persoonlijke omgeving, kunnen aan bod komen. De uitwisselingsmomenten zorgen voor meer cohesie in de groep en bereiden de jongeren voor op de vormingen en 'reflectiemomenten', waarvoor een klimaat van vertrouwen nodig is. Ze zijn ook een gelegenheid om zichzelf op een constructieve manier in vraag te stellen en vooruit te komen.

- het startmoment (3 dagen)
- uitwisselings- en evaluatiemomenten tussen de groepsgenoten (3 dagen)
- het slotmoment (1 dag)
- de algemene en thematische vormingen/bewustmaking:

o verplichte thema's:

- module 'Interpersoonlijke communicatie'
- module 'De democratie en ik', bewustmaking van de democratische waarden en de Belgische instellingen – ontmoeting met politieke vertegenwoordigers
- module 'Interculturaliteit'
- module 'Eco-burgerschap', bewustwording van de milieuproblematiek
- het Europese brevet voor eerste hulp (EHBO).
  - o thema's naar keuze of à la carte. Er is een lijst van een vijftiental thema's geselecteerd.

Voor alle opleidingsthema's bestaan er fiches die de doelstellingen en de gebruikte methodes beschrijven, waarbij theorie en praktijk altijd worden gecombineerd (werkprojecten, praktische workshops en activiteiten, ontmoetingen...).

- vrijwilligerswerk in groepen die jongeren uit het hele land samenbrengen en mobiliseren

Deze projecten worden grootschalig opgezet en hebben diverse maatschappelijke doeleinden die met onze 4 thema's verbonden zijn. Voorbeelden hiervan zijn: helpen in noodsituaties (acties in de door de overstroming getroffen gebieden, noodopvangcentra klaarmaken bij de aanvang van de oorlog in Oekraïne, samen hagen planten in het kader van het klimaatactieplan van een gemeente...)

- reflectie- en oriëntatiemomenten – 3 dagen.

Het gaat hier om 3 opeenvolgende modules die de jongeren ertoe aanzetten om een toekomstplan uit te tekenen op basis van de ervaring, de verworvenheden en de verwezenlijkingen, relaties... die ze tijdens de samenlevingsdienst hebben ontwikkeld.

De jongerenbegeleider organiseert al die bijeenkomsten, maar vaak zijn het externe experts die ze leiden en vinden ze plaats op locatie bij gastorganisaties of initiatieven uit het netwerk van de Samenlevingsdienst.

De groep rondt de Samenlevingsdienst ook samen af met een slotevaluatie waarbij ze de verschillende facetten van de Samenlevingsdienst (het vrijwilligerswerk, de groepsmomenten, de begeleiding, de administratieve en financiële ondersteuning...) evalueren. Een gedeelte daarvan gebeurt in groep, een gedeelte via een individuele digitale bevraging.

De jongeren geven actief mee invulling aan deze groepsmomenten. We moedigen hen aan om de momenten mee te organiseren in elkaars gastorganisatie om elkaar te inspireren.

Daarnaast nodigen we hen uit om hun expertise aan te bieden aan elkaar: via werkgroepjes organiseren jongeren zelf inhoudelijke vormingen rond gender en duurzaamheid, zoeken zij zelf plaatsen waar zij samen vrijwilligerswerk kunnen doen.

Tijdens de vormingen creëren we via buddyprojecten, uitwisselingen in duo's of kleine groepjes... diverse gespreksgroepen waar zij onder leeftijdsgenoten van elkaar kunnen leren.

Na 6 maanden

Op het einde van de 6 maanden krijgen de jongeren die hun samenlevingsdienst succesvol hebben beëindigd een certificaat die de gevolgde vormingen en de competenties die de jongeren hebben opgedaan op hun werkplek oplijst.

6 maanden na het afronden van hun samenlevingsdienst ontvangen de jongeren een online bevraging over hun situatie op dat moment (werk, opleiding, andere...); in welke mate zij nog vrijwilligerswerk doen en hoe zij terugblikken op de samenlevingsdienst.

Jongeren krijgen ten slotte de mogelijkheid om na hun samenlevingsdienst deel uit te maken van een netwerk van geëngageerde jongeren die hun samenlevingsdienst hebben beëindigd. Vragen uit het netwerk van de Samenlevingsdienst (een gastorganisatie die voor een event of kortstondige actie extra hulp nodig heeft) worden daarin gepost en bij noodsituaties (de overstromingen in de zomer van 2021, nood aan crisisvrijwilligers voor het Rode Kruis tijdens de covidpandemie en bij het begin van de oorlog in Oekraïne) worden zij in groepjes gemobiliseerd om hulp te bieden.

2.6 Inhoud van het aanbod: concrete werkwijze, materialen en links

Tools ter beschikking van het pedagogische team

De pedagogische aanpak van de Samenlevingsdienst staat samengevat in de 'Gids voor het pedagogisch team van het Platform voor de Samenlevingsdienst' die functioneert als leidraad voor nieuwe medewerkers en als referentiedocument waarop de individuele begeleider en jongerenbegeleider kunnen terugvallen in de dagelijkse uitvoering van hun werk.

Voor de concrete uitvoering van hun taken kunnen zij gebruikmaken van een lijst aan nota's voor het pedagogische team die uiteenzetten hoe zij de zaken moeten aanpakken en welke procedures zij moeten volgen (bijvoorbeeld een nota over de samenwerking met asielzoekers, een nota voor interregionale mobiliteit, een nota voor de mogelijke verlenging van een traject, een nota om een zijproject te organiseren...).

Die documenten zijn digitaal beschikbaar op de interne server van de Samenlevingsdienst en maken deel uit van het welkomstpakket voor nieuwe medewerkers.

Wanneer er wijzigingen worden aangebracht in een van deze documenten, worden die gedeeld met de pedagogisch medewerkers door de pedagogische directeur of antennecoördinatoren via de teamvergaderingen in de antennes, de interne nieuwsbrief voor het pedagogische team of tijdens de driemaandelijks antenneoverschrijdende pedagogische studiedagen.

Tools ter beschikking van de mentoren en de gastorganisatie

Een 'Ontvangstgids voor jongeren in een samenlevingsdienst' reikt de mentoren en de medewerkers van de gastorganisaties richtlijnen en handvatten aan om een samenlevingsdienst succesvol te organiseren. De onthaalgids wordt fysiek en/of digitaal bezorgd bij het eerste contact met de partnerschapsverantwoordelijke.

De jongerenbegeleider bezorgt aan de mentoren en de jongeren ook een digitale leidraad om de evaluatiemomenten voor te bereiden. Een verslag van het formele tussentijdse evaluatiegesprek wordt opgemaakt door de jongerenbegeleiding en na de aanvullingen en correcties van beiden opgeslagen in het digitale dossier van de jongere. De ontvangstgids wordt ook verder toegelicht en uitgediept tijdens de vormings- en intervisiemomenten voor nieuwe mentoren.

Tools ter beschikking van de educatieve partners

Voor elk van de vormingen en uitwisselingsmomenten die de medewerkers van het Platform zelf geven of waarvoor zij samenwerken met externe partners, bestaat een draaiboek met de beoogde doelstellingen, een tijdsplanning, een opsomming van de activiteiten, de toegepaste methodieken en de gebruikte materialen. Een digitale versie van die methodieken en materialen voegen we toe in de bijlagen bij het draaiboek, net als de nodige tools om de evaluatie van de activiteit uit te voeren.

Al die documenten zijn digitaal beschikbaar op de interne server van de Samenlevingsdienst en delen we in die vorm met de educatieve partners.

2.7 Verwante praktijken

De trajecten met jongeren die bij de intake aangeven dat ze niet meer weten wat ze willen en kunnen

In het jeugdwerk zijn er heel wat actoren die werken met deze doelgroep. Ook die organisaties bieden jobcoaching, groepsvormingen, sollicitatietraining en vrijwilligerswerk aan. Het onderscheid met de Samenlevingsdienst:

- De intensiteit van het vrijwilligerswerk: geen enkele andere partner coacht jongeren om gedurende 6 maanden 4 dagen per week vrijwilligerswerk te doen.
- De diversiteit binnen de groep: het merendeel van de actoren in het jeugdwerk stelt hun groepen samen op basis van een gedeelde problematiek (schooluitvallers, jongeren met een grote afstand tot de arbeidsmarkt...). De Samenlevingsdienst brengt jongeren samen op basis van hun maatschappelijk engagement, los van hun onderliggende problematiek. Zo krijgen zij de kans om in dialoog te gaan met jongeren die met heel andere zaken worstelen of die alles al op een rijtje hebben en dit project doen louter op basis van hun overtuiging.

De trajecten met jongeren die een sociaal en (semi)professioneel netwerk willen ontwikkelen om hun Nederlands en hun integratie bij te spijkeren

Binnen de integratiesector zijn er een aantal actoren die conversatietafels en buddywerkingen organiseren, die cursussen Nederlands op de werkvloer organiseren of die vrijwilligerswerk faciliteren voor jongeren die nog Nederlands volgen. Het onderscheid met de Samenlevingsdienst:

- De uitwisseling met in België geboren leeftijdsgenoten: heel wat conversatietafels en buddywerkingen hebben moeite om jonge(re) vrijwilligers te vinden. Bij de Samenlevingsdienst ontmoeten anderstalige jongeren (twee)wekelijks jongeren die dezelfde leeftijd hebben en net als zij een intensief vrijwilligers-traject doen. Dat verhoogt de herkenbaarheid en bevordert de dialoog.
- De intensiteit en diversiteit van het vrijwilligerswerk: in Vlaanderen biedt nog een aantal actoren begeleiding naar vrijwilligerswerk aan voor deze doelgroep. Zij zijn echter niet zo intensief als dat wat de Samenlevingsdienst aanbiedt en zijn eerder gefocust op vrijwilligerswerk in groep binnen de eventsector. De Samenlevingsdienst faciliteert eerder individueel vrijwilligerswerk (eventueel samen met een andere jongere als buddy) in een grote variëteit aan gastorganisaties.

De trajecten met jongeren die de nodige werkervaring missen

Hier is er gelijkenis met de beroepservaringsinitiatieven als beroepsinlevingsstages, IBO's en andere tewerkstellingsmaatregelen op maat van deze doelgroep. Het verschil:

- De samenwerkingsovereenkomst die de jongere, de gastorganisatie en de Samenlevingsdienst sluiten is gebaseerd op een vrijwilligerscontract. Dat zorgt ervoor dat de gastorganisaties iets minder veeleisend zijn over de aanwezige competenties bij het begin van het traject (het is eerder de motivatie die belangrijk is), waardoor de jongere iets makkelijker toegang vindt tot de organisatie.
- Bovendien wordt in de begeleiding door de Samenlevingsdienst ook wat meer ruimte gelaten om aan andere contextfactoren te werken (assertiviteit en zelfvertrouwen, een persoonlijk netwerk uitbouwen met leeftijdsgenoten...) dan dat het geval is bij de partners die focussen op arbeids-attitudes en inschakeling op de arbeidsmarkt.

De trajecten met een onderliggende psychologische of sociale kwetsbaarheid

De jongeren die een samenlevingsdienst doen en onder dit profiel vallen, volgen daarnaast meestal een begeleidingstraject binnen de hulpverlening of hebben al 1 of meerdere van zulke trajecten doorlopen. Een samenlevingsdienst biedt:

- jongeren de kans om op gelijke voet leeftijdsgenoten te ontmoeten die vanuit een heel andere sociale, emotionele, psychologische... startpositie in het project stappen, maar net als zij bezig zijn om uit te zoeken wat ze kunnen en willen en dat net als hen gestalte geven met een project voor een maatschappelijke doel dat hen nauw aan het hart ligt
- onder begeleiding van een team van mentoren, jongerenbegeleiders en een individuele begeleider de nodige zorg, coaching en ondersteuning als aanvulling op de hulpverlening die zij buiten de samenlevingsdienst ontvangen.

3. Onderbouwing

3.1 Theoretisch kader

De formats voor de intakegesprekken en de evaluatiegesprekken, de draaiboeken voor de evaluerende, oriënterende en reflecterende vormingen en de gespreksmethodieken die worden gebruikt in de individuele begeleiding volgen de gesprekstechnieken en inzichten uit de korte psychotherapie. We moedigen medewerkers aan om er zich in bij te scholen. De therapeuten van Virages die de jongerenbegeleiders en individuele begeleiders superviseren en coachen, vertrekken van dit model (<https://www.virages-consultations.com/>).

In het competentiekader waarop de evaluatiegesprekken en de evaluatie-, reflectie - en oriënteringsvormingen zijn gebaseerd helpen we de jongeren om hun soft skills te benoemen, identificeren we waar nodig werkpunten en (onder begeleiding van een buddy, de jongerenbegeleider, de individuele begeleider of de mentor) ontwerpen we een traject om hierin te groeien en hun evolutie hierin te kunnen expliciteren. Het belang om aan de slag te gaan met en het leren benoemen en evalueren van de eigen soft skills kwam recentelijk nog aan bod in het rapport 'Ik wil een gids! Jonge werknemers aan de start van hun loopbaan' van SERV. (https://serv.be/sites/default/files/documenten/StIA_20220706_IkWilEenGidsJongeWerknemers_RAP.pdf)

3.2 Argumenten op basis van onderzoek

Deze praktijk werd nog niet wetenschappelijk onderzocht.

4. Voorwaarden voor uitvoering

4.1 Competente medewerkers

Voor elk van de functies binnen het pedagogische team bestaat een functieprofiel.

Met iedere medewerker organiseert de hiërarchische overste jaarlijks een functioneringsgesprek en tweejaarlijks een evaluatiegesprek waarbij ze een persoonlijk ontwikkelingsplan opstellen. De gesprekken gebruiken we om te bekijken welke kennis, vaardigheden of attitudes nog verder ontwikkeld kunnen worden en welke opleidingen of begeleidingsprocessen daarbij kunnen helpen. De directe overste en de hr-dienst volgen de ontwikkelingsplannen op.

4 keer per jaar organiseert het Platform een pedagogische studiedag voor alle pedagogische medewerkers. Daar bespreken en delen we veranderingen in de interne procedures (gevat in de pedagogische nota's) of veranderingen in de draaiboeken, materialen en methodieken met elkaar. Daarnaast staat vaak een vorming of uitwisseling onder begeleiding van externe experts (zoals een vorming over het beroepsgeheim, over gendersensitief werken met groepen...) op het programma.

De jongerenbegeleiders enerzijds en de individuele begeleiders anderzijds nemen 3 keer per jaar deel aan een supervisiemoment begeleid door een externe expert in korte psychotherapie (Virages).

Elk team en iedere medewerker beschikt ook over een vormingsbudget en een tijdsbestek van 6 dagen die gebruikt kunnen worden voor bijscholingen. Elk jaar wordt er een lijst van interessante opleidingen en vormingen (verspreid over verschillende vormingsinstellingen) gedeeld met de teams, maar we nodigen medewerkers ook uit om zelf hun vormingsnoden en opleidingsuggesties te delen.

4.2 Kwaliteitsbewaking

De stappen (gesprekken met de jongeren en/of de mentor, informatie over de matching, observaties en feedback tijdens de groepsbijeenkomsten...) die de individuele begeleider en de jongerenbegeleider zetten met de jongeren houden we bij in het persoonlijke dossier van de jongere. Daarin komen ook de verslagen van de formele evaluatiemomenten met de mentor en de jongerenbegeleider.

Wekelijks zitten de individuele begeleider, de jongerenbegeleiders en de coördinator samen om de vooruitgang van de jongeren te bespreken. Daarbij wisselen ze adviezen uit en bespreken ze belangrijke beslissingen (sanctionerende gesprekken met de jongeren...) in teamverband. Het is ook het eerste forum dat de coördinator gebruikt om aan kwaliteitsbewaking te doen.

De coördinator en de pedagogisch directeur kunnen daarnaast gebruikmaken van de kwantitatieve en (in mindere mate) kwalitatieve data die we over de jongeren bijhouden in een database (hoeveel jongeren deelnemen aan welke groepen, welke profielen ze hebben (opleidingsniveau, nationaliteit...) en hoe ze werden toegeleid, welke projecten ze doen, hoeveel jongeren vroegtijdig uitstromen, naar waar ze uitstromen, hoeveel jongeren intensieve begeleiding nodig hebben...). Die data gebruiken we om evoluties en trends in kaart te brengen en te bespreken tijdens de teamvergaderingen.

Om de evolutie van de soft skills van de jongeren op te volgen maakt de Samenlevingsdienst gebruik van een competentiekader. Eerder hielden we een elektronische bevraging bij de start en uitstroom. Nu volgt de jongerenbegeleider de verschillende competenties afzonderlijk en verspreid over de zes maanden op via zelfevaluatie en feedback (aangevuld met de feedback van de mentor). Die info wordt bijgehouden in het persoonlijke dossier van de jongere.

Al die gegevens worden tijdens de informele en formele feedbackgesprekken met de jongere gedeeld. De jongeren beschikken ook over een schrift waarin ze de gegevens bijhouden.

De jongeren (of de jongerenbegeleider, als een externe expert de vorming geeft) evalueren de vormingsmomenten elk afzonderlijk ter plekke op het einde van de dag. Voor een aantal vormingen krijgen de jongeren daarna nog een elektronisch evaluatieformulier.

De jongeren maken ook een fysieke en elektronische evaluatie van alle deelaspecten van de samenlevingsdienst (het vrijwilligerswerk, de begeleiding, de groepsmomenten in hun geheel, de administratieve en andere ondersteuning...) tijdens hun slotmoment.

De coördinatoren en de pedagogisch directeur volgen de trends en tendensen in die evaluatie op. Eventuele remediëring nemen ze op tijdens de teamvergaderingen, in werkgroepen of via de pedagogische studiedagen.

4.3 Ruimte en infrastructuur

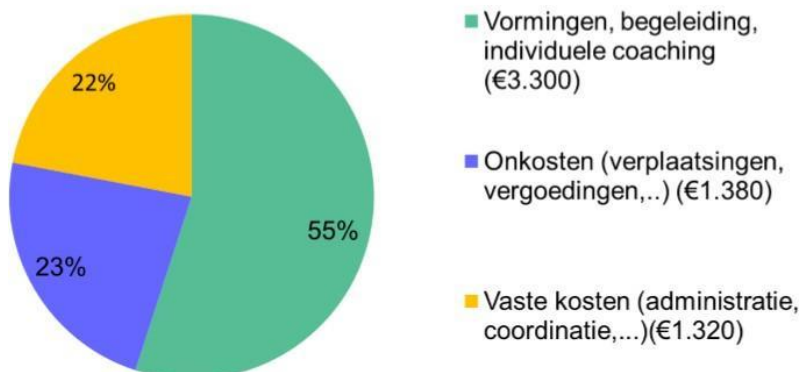
Er is geen specifieke ruimte of opstelling nodig om deze praktijk uit te voeren.

4.4 Kostprijs

We houden rekening met de volgende kosten:

- menskracht (salariskosten of ureninzet): 3.412.512 euro
- materialen (aanschaf- en/of kopieerkosten): 59.411 euro
- locatiekosten (incidentele huur of vaste locatie nodig?): 150.816 euro
- licentiekosten Webropol: 3.484 euro
- kosten voor trainingen: 38.490 euro
- kosten voor kwaliteitsbewaking
- kosten voor de introductie en implementatie van een programma: 130.000 euro voor het crm (voor 4 jaar) et 22.000 euro voor Myfiche.

**Kosten SLD per jongere geraamd op €6.000/jongere
(-> kunnen dalen tot €5.750/jongere bij uitbouw)**

4.5 Overdracht en implementatie

Het bredere pedagogische kader, de procedures en concrete richtlijnen (met daarin de formats en checklists) die we toepassen in de pedagogische begeleiding lichten we toe in de bovengenoemde 'Pedagogische gids' en Onthaalgids met bijbehorende nota's. Voor nieuwe medewerkers behoren die documenten tot het onthaalpakket dat zij samen met een mentor doornemen. De gids is ook de leidraad om een overdrachtsgesprek voor nieuwe medewerkers te voeren.

De mentoren krijgen richtlijnen en handvatten voor de begeleiding van de jongeren in de gastorganisatie aangereikt via de Onthaalgids. De toepassing volgen we op tijdens het tussentijdse evaluatiegesprek en via de bevraging van de jongeren tijdens hun slotmoment. Tijdens de mentorendagen lichten we de gids ook beknopt toe en worden vragen of bezorgdheden beantwoord. De jongerenbegeleider gebruikt de gids als referentie bij de coaching van de mentoren.

Binnen de lerende netwerken waaraan het Platform deelneemt (zoals met ESF-partners) delen we elementen uit deze gidsen.

5. Bronnen

Goodwill-management (2019). *L'impact économique du Service Civique*. Parijs.

Ipsos (2019). Peiling bij de Belgische bevolking aangaande de oprichting van een Samenlevingsdienst in België.

R.A. Malatest & Associates Ltd. (2006). Final report. Social and economic impact study of the Katimavik program.

Van der Straten, A. (2020). *Citizen Service in Europe A comparison of the six autonomous national programmes of: Germany, France, Italy, the Netherlands, Belgium and Luxembourg*. Brussel.

Verhoeven, N. (2018). *Wat is onderzoek? Praktijkboek voor methoden en technieken (2de editie)*. Boom.

6. Contactgegevens

Wie maakte de beschrijving op?

Naam: Jeroen Weckhuysen & Serafine Vanschoenwinkel

Uitvoerende organisatie: Platform voor de Samenlevingsdienst

Adres: Hamerstraat 21, 1000 Brussel

E-mail: jeroen.weckhuysen@samenlevingsdienst.be

Telefoonnummer: +32 497 79 39 44 (Serafine)